

מנ"ל, מיוסף שנאמר (בראשית לו) "[ואלה תולדות יעקב] יוסף בן שבע עשרה שנה וגו'" וכתוב (שם מא) "יוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה וגו'". מנ"ל ועד ל' כמה הוא, תלומר ז' רשבעא ותרתיק דכפנא הו' כ"ב. אמר רב הונא (בר לוואי) לאדם טוב [אין] מראין לו חלום (רע) [טוב] ולאדם רע [אין] מראין לו חלום (טוב) [רע]. תניא נמי הכי כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב, וכל שנותיו של אחיתופל לא ראה חלום רע. (איני) והכתוב (תהלים צא) "לא תאונה לאדם טוב מראין לו חלום רע. כדי שידע ולא יתעלם ושיכפר לו עניונו: לאדם רע מראין לו חלום טוב. כדי לשמחו שיאכל עולמו: ודוד לא ראה חלום טוב והכתוב לא תאונה אליך רעה וגו' ל"ג הכי אלף גרסינן והכתיב לא תאונה אליך רעה וגו' קשיא לרז הונא דאמר לאדם טוב מראין לו חלום רע ומשני איהו לא מני אחרני סו' ליה חלום רע:

עין איה

חלום טוב. אמנם כ"ז הוא בכלל "טוב כעס משחוק"³ הנאמר בכלל ע"פ דברי חז"ל⁴ על שלוח הרשעים ויסורי הצדיקים. כי מי שהעיב תכונת נפשו כ"כ עד שצל של תביעת צדק ומדת משפט לא יעלו על לבבו, הנה אין מראין לו אפילו ההערה הקבועה ע"פ סדר ההנהגה הכללית, להכניס איוו מרדות בלבו של אדם לישר ארחותיו ע"פ החלום. ולעומת זה, האיש הישר ותם דרך, רוח ד' תנחהו, שאם יעות דבר, תעידהו רוחו הטובה לשוב ולחקן עותתו. ע"כ תהי' לו הערת החלום הרע להערה ולהשכיל ולהיטיב לטוב לו.

וענינים, כדבר האמור בספר יצירה¹ על היות העולם וההנהגה בספר וסיפור. ע"כ השנה שיש לה איזה ערך נקצב לעצמו בחליפותיה, תוכל לכל היותר להיות נערכת בערך אות בספר ההנהגה הכללית. הנה בכ"ב שנה יהיו נשלמות כל המסיבות הדרושות להבלטת הרעיון הנרצה בשפה של ההנהגה הכללית. ע"כ יצפה לו אדם עד כ"ב שנה, וכ"ז הוא מפני שאין לך דבר השנה בערכו שיהי' בא במקרה גמור, כ"א בכל החזיונות הנמצאים יש לנו למצא דבר של ענין וערכי חכמה.

מג. תנ"ה, כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב, וכל שנותיו של אחיתופל לא ראה חלום רע. ההנהגה המעידה על האיש שימצא ג"כ לנפשו מדת המשפט על כל דבר אשר יעשה שלא כשורה, וממילא יהי' ענותן ושפל בדרך¹, כי יודע כי לא ניקה משגיאה ומכשול, כאשר עשה דוד בעת קלל-אותו שמעי בן גורא, שסבל באמרו² "כי ד' אמר לו קלל". החיפך מזה הי' אחיתופל, אשר כ"כ גברה עליו אהבת כבודו, עד שבראותו שלא נעשתה עצתו אבר עצמו לדעת, והוא אות שבנפשו לא נכנס מעולם הרעיון כי יש בו איוו פחיתות שראוי עכ"פ שלא להקפיד על מניעת כבודו לעתים, ואולי תהי' זו מרדות להיטיב דרכיו. ע"כ איש כזה לא ראה חלום רע מעורו, עד אשר לכדהו עונותיו.

מב. א"ר הונא, לאדם טוב מראין לו חלום רע, ולאדם רע מראין לו חלום טוב. יסוד התכונות הנפשיות לטוב ולרע הוא תלוי במדת אהבת עצמו, שמי שאהבת עצמו נפרזה אצלו יותר מגבול הצדק והאמת, האהבה הזאת תעור את עיניו ויהיו אצלו כל דרכיו בחזקת מתוקנים לא יראה לעצמו און ועול, כי כל אשר יעשה עבור אמת בצעו¹ ימצא, ע"פ משפט אהבת עצמו הגוברת על כל מדותיו, שהוא חותם הצדק והיושר, וגם הרהורי לב לא יעלו בידו להסתפק אולי עולה עשה. לא כן האיש הטוב, מדת אהבת עצמו בנוי אצלו ע"פ הצדק ואמתת המשפט, ואם עשה עול או מדה רעה מקננת בלבבו, יכירה בלא משא פנים לנפשו. ע"כ הציורים שבכת המדמה של אדם טוב הם מלאים מוסר כליות ותוכחה ומרדות לנפשו, ע"כ כאשר יכא החלום מהרהורי לבו, מראין לו חלום רע. ולאדם רע, שגבול הצדק והיושר הוא אצלו רק רצונו ותאוותו, יחזה לו עתידות רק טובות "מרום משפטיך מנגדו"², ע"כ מראין לו

מא. 1. פ"א, מ"א. מב. 1. עפ"י ירמיה נא, יג. 2. תהלים י, ה. 3. קהלת ז, ג. 4. שבת ל, ב. ועיין עין איה, שם, ב צו, ח"א, עמ' 117. מג. 1. סנהדרין פח, ב. 2. שמואל ב טז, י.

הזוהפת מקום בלב ובראש, אלא שאיפת ההתבארת החיצונית השקדית. כל העמל והמשאבים מכוונים לבניית כוונה דמיונית, נבוכה וריקנית.

"זוה הולך מהלך איום, ומתבצר בשיטה קבועה" — ההופכת לסגנון של תרבות וחיים, השמים את דגשם המרכזי העיקרי על יוקרתיות וזיזיגיות ועל התבארת חיצונית שכל מגמתה לגרוף הערצה ושבחיים, שיטה "שעוקרת כל מהלך החיים של יסוד האורה האלהית של התורה כולה, הבאה לצוף את הביוות" — לטהר אותם, להשלימם ולקנם מכל חטונותיהם, "ולהרימם משפלותם אל רוממות המעלה האצילית. וכוה" — בעקרוה זו — "האומה מתמוטטת, כי מאברת את יסוד סגולה וכתה הפנימי, הטבוע בקרבה מראש צורים" — לשאיפת שלימות והליכה מחמדת כתיקון החיים, "שהיא הפך הגאווה המאוסה של נטיית גרון והילוך עקב בצד גודל, מראש עזיבת כל רעיון מרומם, הדרוש העתקת ערך, הנגוד ג"כ נטיית זריזות של העתקת מקום בתנועה מהירה ומזורזת, הדיפוך מודליכת עקב בצד גודל".

* * *

— על הפסוק "לכו בני ישראל" יראת ד' אלמדכם" כותב הרב:

"ההתעלות התדורה במעלות הקודש, הרצון הקבוע להליכה מתמירה בדרך הקדושה והטהרה" — התעלות המהווה את שאיפת החיים היותר פנימית ומרכזית, בנפש הישראלית הטהורה, המכירה את חטונותיה ורפיצה להשלימם, "היא מכשירה את הדרך הצעיר להקשבה פנימית" — לא מפני אילוץ יחיצוני, אלא מפני שהחיים בפנימיותם חפצים להקשיב, "להתבעה היוצאת מאת הרועים הגדולים העומדים לישראל בכל דור ודור". מכח העונה נולדת הזריזות, הדיפה המוסרית הפנימית, והיא שפותחת את הפתח להקשבה אמיתית לדבר ד' שבפי ירועים הגדולים. אין זו ידענות לימודית של התקששות חיצונית, או הקשבה לצורך קבלה אישור לדעות הקבועות כבור, ללא כל רצון לקבל ולהתעלות. הגאווה הירקבה גורמת למצב נפשי

שלי גמנוחה ועצלות ולחוסר רצון רעיוני לשמוע ולקבל באמת. יכול האדם או ללמוד ולשמוע אך בכל דבר ועניין הוא יקשיב בעצם לעצמו, להרחיק לעליו, ודין ידמיון לעצמו כמה הוא צודק וכמה דרכיו מלאות אמת וישר, ועל תועלת אמיתית לא תצמח לו מדברי תורה, מוסר ואמונה.

"אנט חסר הרצון להתעלות" — להיתקן, להשלים חטונות ולרכוש מעלות, "מזכרת גם כח השמיעה להיות מתחלש, והדברים הנשמעים מפיו של מקיינו, הנומדי במעלות נפשו הרבה יותר גבוה מהמעלה של הצעירות, הצעירות לקבל את השפעתו, הם נשמעים רק עלפי האופי של ציורם של חבניטי" אין זו הקשבה לדבר נשגב וגדול, עניין אידיאלי שצריך להתרומם אליו, ואין זו תנועה של קבלה התחדשות והתרוממות, כי אין כלל שאיפה פשו, "ואם כן לא לחאב הגדול הם שומעים, אלא לעצמם ולרשעי לבם. אבל עיו וחיליכה התמידית" — שמכת העונה והצמאון הקבועים בנפש כמרכז חחיים, "חוש התקשבה הפנימית מתפתח, ואז באה השמיעה האמתית, והשמועו למוסר האב, לקול הרועה הנאמן". לא הקשבה לציוני הלב, ולא חחיות כל הנשגב העליון לדפוסיו הזכנה הקטנים הקבועים זה מכבר, אלא שמועה אמיתית, הקשבה מליאה לשיח נשמתו של הרב, למלא עומקם של חחיים ולשלימות כונתם. הרצון המתמיד של התעלות הוא המגשר על הציון הגדול שבין השומע לבין רוממות רוחו של המשפיע. "לכו בני ישראל" הוא היסוד העיקרי, ומתוך השאיפה להליכה מתמדת בדרך הקדושה וחטוית — "שמעו לי" — ולא לעצמכם, למחשבותיכם ולהרגשותיכם, ומתוך כך "יראת ד' אלמדכם", ותעלו עוד מחיל אל חיל.

והתנועה מקינה בלב ובידא, אלא שאיפת ההתראות החיצונית השקריה. כל ושווא! וזוגשאבים מכונים לבניית בועה דמיונית, נבוכה וריקנית.

"יוזם חולך מחלך איום, ומתכבד כשיטה קבועה" — ההופכת לסגנון שני וזיכות וחיים, השמים את דגשם המרכזי והעיקרי על יוקרתיות וזישיגיונות ועל התראות חיצונית שכל מגמתה לגרוף הערצה ושבחיים, שיטת "שעוקרת כל מחלך החיים של יסוד האורה האלוהית של התורה כולה, מבאה לצרף את הבריות" — לטהר אותם, להשלימים ולחקנם מכל וזוויגותיהם, "ולחדימם משפלותם אל רוממות המעלה האצילית. וזוה" — בעקירתו זו — "האומה מתמוטטת, כי מאבדת את יסוד סגולתה ופחה הסנימי, הסבוע בקרבה מראש צורים" — לשאיפת שלימות וחליכה מחומדת בחיקון החיים, "שהיא הפך הגאווה המאוסה של נטיית גרון וחילוף עקב בצד גודל, מראש עיובת כל רעיון מרומם, הירוש העתקה ערך, חגורד ג"כ נטיית זדיוח של העתקת מקום בתנועה מהירה ומזורזת, החיסוך מהליכה עקב בצד גודל".

* * *

← על הפסוק "לכו בנים שמעו לי, יראת ד' אלמדכם", כותב הרב:

"ההתעלות המהירה במעלות הקודש, הרצון הקבוע להליכה מתמידה בדרך הקדושה והטהרה" — התעלות המהווה את שאיפת החיים היותר פנימית ומרכזית, כנפש הישראלית המהורה, המכירה את חסרונותיה והפיצה להשלימם, "היא מכשירה את הדור הצעיר להקשבה פנימית" — לא מפני אילן חיצוני, אלא מפני שהחיים בפנימייתם חפצים להקשיב, "להתבטח היוצאת מאת הרועים הגדולים העומדים לישראל בכל דור ודור". מכת הענה נולדת הרוחות, הרדיפה המוסרית הפנימית, והיא שפותחת את הפתח להקשבה אמיתית לדבר ד' שבפי הרועים הגדולים. אין זו ידענות לימודית של התקששות חיצונית, או הקשבה לצורך קבלת אישור לדעות הקבועות ככו, ללא כל רצון לקבל ולהתעלות. הגאווה הרוקבת גורמת למצב נפשי

הוא מנוונו ועצלות ולחוסר רצון ועניין לשמוע ולקבל באמת. יכול האדם ללמנוי ולישמוע אך בכל דבר ועניין הוא יקשיב בעצם לעצמו, להרהורי הו, ויין ויזמין לעצמו כמה הוא צודק וכמה דרכיו מלאות אמת ויושר, העולו אמיתית לא תצמח לו מדברי תורה, מוסר ואמונה.

"אם וטווי וירצו להתעלות" — להיתקן, להשלים חסרונות ולרכוש ישרות, "מובחר גם כח השמיעה להיות מתחלש, והדברים הנשמעים מפיו של חיון, חנומוי במעלות נפשו הרבה יותר גבוה מתמעלה של הצעירות, ויבוח לטובל את השפעתם, הם נשמעים רק עלפי האופי של ציורם של ינוט", אין זו הקשבה לדבר נשגב וגדול, עניין אידיאלי שצריך להתרומם יוין, ואין זו תנועה של קבלה התחדשות והתרוממות, כי אין כלל שאיפה ל"אם מן לא להאב הגדול הם שומעים, אלא לעצמם ולרנשי לבם. אבל ויין וחילינו חונמדיתי" — שמחת הענה והצמאון הקבועים בנפש כמרכז חיוני, "יושח התקשבה הפנימית מתפתח, ואז באח השמיעה האמתית, שמעונו למוטר חאב, לקול הרועה הנאמן". לא הקשבה לצירי הלב, ולא חקירת כל הנשגב העליון לרפוי חוכנה תקשנים הקבועים זה מכבר, אלא שמיעה אמיתית, הקשבה מלאה לשיח נשמתו של הרב, למלא עומקם של חיוניו ולשלימות כוונתם. הרצון המתמיד של התעלות הוא המגשר על סגוריון חגדול שבין השומע לבין דממות רוחו של המשפיע. "לכו בנים" — וזו היסוד העיקרי, ומתוך השאיפה להליכה מתמדת בדרך הקדושה והטהרה. "שמעו לי" — ולא לעצמכם, למחשבותיכם ולהרגשותיכם, ונחונן כך "יראת ד' אלמדכם", והעלו עוד מחיל אל חיל.